

R E G É L Ő.

PESTEN vasárnap július 13^{kán} 1834.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Képek nélkül egy ezüst forinttal olcsóbb. Buda-pestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóírásnak egyes száma 24 kr; egyes kép 12 kr. p. p.

K Ö L T É S Z E T.

Ibrányi

Zrinyi hős mássa

vagy

a' nagy-váradai ostrom 1660^{ban}

(idősb Zeyk Jánostól.)

Énekelünk hős eldődink titeket! dalainkon
 Zeng-le dicsőségtek ma a' késő hű unokákra.
 Vérbe borult arczczal leenyészett ős korainknak
 Bús szél lengte komor sirhalmi dült mohos ornián
 Néma ragyogvánnyal suhogó szent árnyak! a' mély csend
 Vas zárjára merész kézzel tört toll felidéző
 Hangja felett kegy-szülte bocsánat leple nyugodjék!
 Felriad emléktek, ha rezeg lantunk hadi lármát.
 Ősi erényt, piperén ki nem égett szittya erényt még
 Termő, bár most durva aczél - nem - fedte kebel — 's a'
 Tiszta magyar tejből vált vér szava — nemzeti érzet,
 És el nem fajzott maradék az idő 's az enyészet
 Romjaiból hős fényteket újabb létre deríti.
 Százados álomból, több év-suly terhe alatt már
 Roskadt hantok alól, temető - boltok fenekéről,
 Néma koporsókból hű szellem hogy ha emelt-ki —
 Vad korotok' fájlalva erénytek előtt leborultunk;
 És a' magasztalt drága jelennek boldog öleből
 Mell-dagadozva — talán még önségünkre pirulva —
 Tetteiteknek térdre esünk órjási koloszján!
 Évkönyvünk kijelelt nagy hősei! hála az égnek!
 Még emléktek szent a' Magyarnál; még Magyar ő hát.
 Tör'de előre — akar már több is lenni — erős — nagy
 Boldog, sőt kiderült nemzet; 's még lenni fejenként

Isten földének, honnak mind embere — polgár.
 Nézzétek elhunyt eldődink! a' szöke Dunában
 Árnyaival mosdó Mátyás palotája körére;
 Nézzétek Pozson elterjedt rónákra tekintő
 Sok viharon dult ősi regényes vára alakját.
 Fogtok örülni az ébredező ivadéknak időhez
 Czelhoz mért unokáján a' nagy nemzetiségre.
 Ők titeket bámulnak erő-tüztelte merész hő
 Hon-szeretet nemes áldozatit fellépni az érdem
 Oszlopain; ti tekintve reájok lelkesedéssel
 Látjátok szép elme virányin szedni borostyánt.
 Testi sanyar, komor évek súlya benyomta időtök';
 Kard, nem toll, suhogott a' közép kor durva homályin,
 Vér, nem szent olaj ág, fedezi amaz isteni képet.
 Am de azért vádoljunk hát titeket 's az időket!?
 Szent végzés nyomain vívták-ki vihar - 's a' halálból
 Nemzeti jóllétét a' jelennek karjaitok, 's a'
 Kettős sas véd szárnyai. Nem — nem vádol a' jó hon;
 'S vad korotok' fájlalva erénytek előtt leborultunk.
 Haj Magyarom! te pihensz békkel kényelmes alakban;
 Nem nyom a' zordon multat ölő vad sors vas igája!
 Valljon rég nyugvó dűhe hogy ha hazádra kitörnék;
 Hogy ha kemény vész-telte ború levonulna egedre;
 Zrínyik 's Ibrányik, 's mások hős hamvaiból hány
 Uj Phoenix támadna honodnak véd paizsául?
 Kény, sanyar és toll 's kard be különböző alkok a' léthen!
 Ám de a' vizzé nem vált vér még él a' Magyarban;
 'S drága hazájáért, a' királyért élni kihalni
 Tud; 's legyen e' hős nemzeti bélyeg rajta öröklő!
 Jánusi képpel elő haladozz Magyar! éveid utján.
 Kölcsönösen koszorúzva legyen fejed ős hadi páлма-
 'S béke-babérral! hogy ha a' sors int hon - 's a' királyért
 Harczra ki; vissza idézhesd hős eldődid erényét,
 'S a' csend várában szentelj Pallasnak is oltárt.
 El ne feledd soha: hogy tett, nem csupa hang, teszen embert.
 Régi homály viharin kelt nagy neved' ön kezeiddel
 Ird a' világra derült korokon túl — ird az öröklét
 Évkönyvébe serény kitűnő nagy honni betűkkel:
 Egység csak 's a' köz érdeknek hő pártfoglalása
 Ugy polgárt, mint nemzetet is fő diszre emelhet;
 Nemtelen és pártos viszonyok vad visszavonások

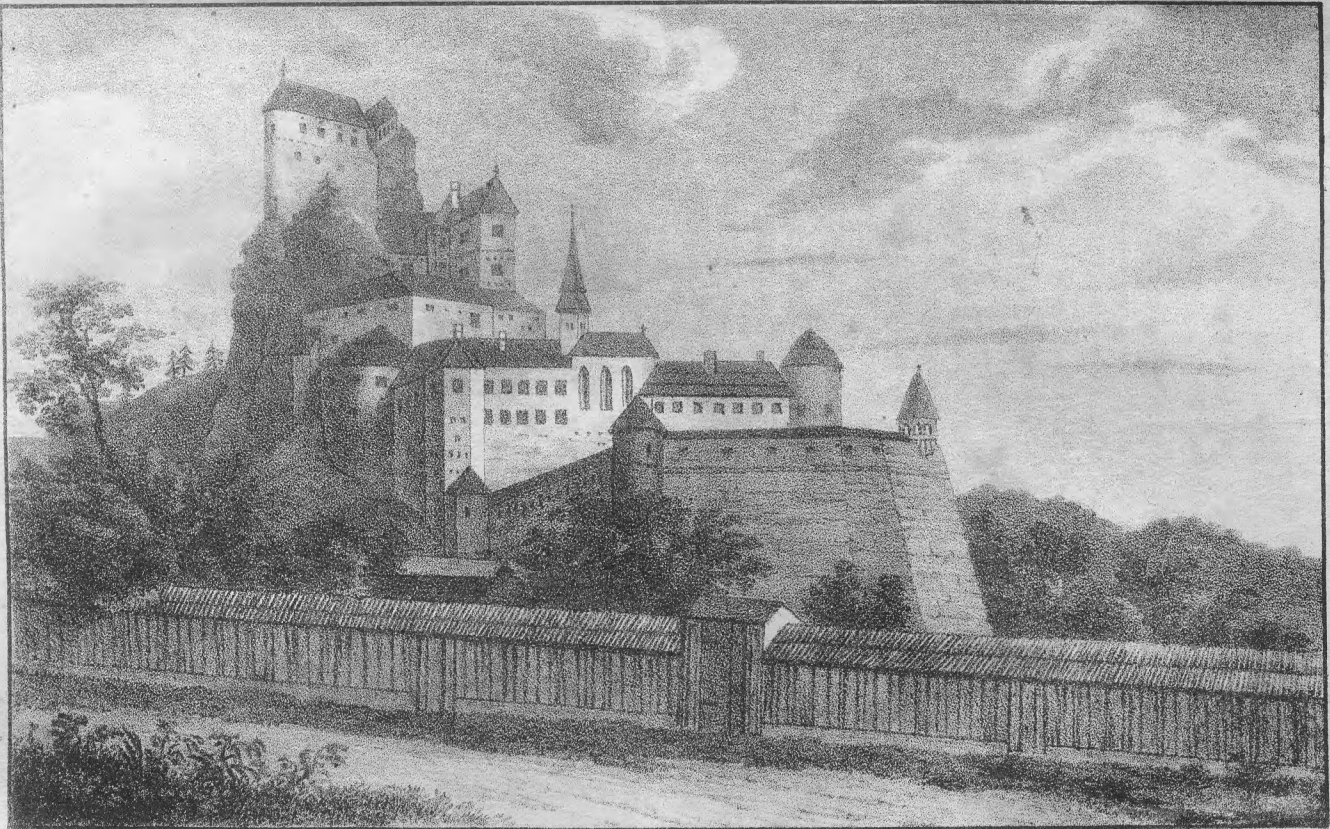
Mérge emészté-meg sikertelen erényeit a' sok
 Ósi világ bámulta derék nagy nemzeti hősnek.
 Annyi kemény sebeken véren szakadott diadalmak,
 Nyolcz, nagy tettekkel terhes, század keserült bús
 Halhatlan hir-zugta hatalmának, 's a' magyar hős
 Ritka tulajdonnak leve innen mennyi gyümölcse!?
 Mentt-e derűjén már a' jelennek e' véri dagálytól?
 Mentt-e ma a' hon fejledező bimbója e' féreg
 Undokságától? — mindenki vigyázva tekintse.
 Hajdani ércz-csörgés nem vált szó, - 's penna-szövényé?
 Tiszta kinyilt a' kebel? — mindenki vigyázva tekintse.
 Haj Magyar! örizz-meg bár hűn más ősi tulajdont;
 Csak szabadulj e' nagyságod' nyugzó köteléktől!
 Sinli hazánk a' kopár romokon mérges dühödésit
 Ennek; 's bús nyomain sokszor vérzett anya-földünk
 Hős Zrínyik, 's önmásjok erős Ibrányik elomlott
 Holt test-halmaikat beborító drága özönnel!

* * *

„Négy tetemes sebeken fakadott vérem kifolyásán
 Csügged eróm — kérlek, vigyetek Váradra barátim!
 Nyugtalan ősi hevem, fejedelmi hatalmam erénye,
 Dicsvágy-szülte boszúm, több országok remegése,
 Hős nevem, a' félhold félelme, honom bizodalma,
 A' zajló Erdély, a' keresztény hit hanyatolnak.
 Létem alél; 's a' Szamosnak vér hullámja reményem'
 Gyászos enyészet örök sirjába sodorja-le; — itt hát
 Sok gonddal terhelt fejedelmi süveg ma leteszlek!
 Pártos visszavonás dühe adj leczkét ma Magyaroknak!“
 Mondá bús Rákóczy, ki György névvel fejedelmi
 Székén Erdélynek vala második és legutósó.
 Ő, ki kegyéből (Lengyel megrohanása miatt) már
 A' gögös félholdnak rég kiesett vala, két fő
 Kedvenczét Osmannak, Rédeit és az utána
 Felkent Baresait a' kormányszékről letaszítá,
 Küzd vala Erdély pártjaival, 's a' török hadözönnel;
 'S most végül letevén Fenesen Buda kontyos urának,
 Szejdi basának fegyverein győzelmei fényét.
 Élte setét estéjén még serkentve parancsot
 Küldé az ország rendeihez Török elleni harczról.
 Agyra kapott sekein leenyészett léte tizen nyolcz
 Napra csatája után a' váradi vár kebelében.

a

Nője fijával 's pártját védő honfi nagyokkal
 Holt tetemét Ecseden letevék az örök nyugalomra.
 Haj! de halálán kelt-ki hazánk, 's Várad veszedelme.
 A' vad döllyf keleten dühödöz vala: 's már a' nagy urnak
 Messze kiterjedt tábora Rákóczyt megalázni
 Jött Ali büszke basával, biztos fő-vezetővel;
 'S már a' puszta Temesség véd-várát el is érte,
 A' mi időn Stambult ama nem várt hír megütötte:
 Hogy Várad Rákóczyt uralja, 's emezt befogadta.
 Titkon jött a' parancs Alihoz, hogy e' várra kiontsa
 Mérgét, 's elhajlott népét rab-igába temesse.
 Résre kapott fejedelmünk Barcsai küld Alihoz most
 Egy követet — Haller Gábort; kit a' büszke basának
 Gógje letarta rabul, 's mindenhol vitte magával.
 Barcsai a' követet — de hijában — várva, elejbe
 Ment Alinak maga is 's Lippán túl össze találtak.
 Kedvtelen elfogadást nyert, mit nem várt, se reménylett
 A' volt kedvencz is; mire elhült Barcsai Akos;
 'S a' titkolt tervet — sejdíté Várad elestét,
 'S mérges Alit komor arcczal tisztos rabja követte.
 Utjában felszöllítá Ali a' fejedelmet
 És Hallert Várad várának főkapitányát:
 Adnák-át neki e' várt 's népeit is hadi foglyul.
 Ezt sem akarva ezek, se tehetvén — a' basa Hallert
 Hatvan három fontot ütő nagy vasba verette.
 Így hurczolta a' durva pogány vad kény a' keresztényt.
 Így nyöge Erdélynek fejedelmi tanácsnoka Osman
 Szép kegye 's pártja alatt; illy ám a' Musulman erénye!
 A' fizetetlen adó is szurta Töröknek az orrát.
 Így közelíte a' vad török ár, Várad veszedelme.
 A' jó hír mász ólom lábbal, a' roszt fut a' széllel.
 Váradnak keserült kis népe is értve veszélyét;
 Mindeneket készíte kemény ostrom fogadásra,
 Alkapitányát, hős Gyulait több honfi nagyokkal
 Még Ecseden tartá Rákóczynak eltemetése.
 A' sors és a' veszély félelme kizárta a' várból
 Más sokkal Telekit, meghalt fejedelmi urának
 Kedvenczét. A' ben maradott nép küldte fejéhez
 Barcsaihoz követet: hogy nyerne kegyelmet a' várnak;
 Vagy segedelmét elrendelné. Küldte azonban
 Mást, az alispánt Boldvai Mártont a' palotához.

1834 - ki 56 - ik Regelté melle.

Posten, nyom. Schmid János.

Egri vár.

Altala hogy kinyeretnék véd-segedelme királynak.
 A' fejedelmet sorsa nyomá; 's a' római császár
 Most a' körülményt fontolgatja; segédtelen árva
 Várad a' vég-elesésre magára hagyatva tünődött.
 Igy vesze-el, mig Róma tanácsot tartá, Sagunthum!

(Folytatás következik.)

ORSZÁGISMERTETÉS.

Árva vára. *) *(Folytatás.)*

Várdai Péter volt ezen jeles tehetségű férjfi, ki már gyermek korában Vitéz János esztergomi érseknek kedvence levén, ennek udvarában neveltetett, később a' bolognai főiskolába küldetett 's vissza jötté után pártfogójától egyházi jövedelemmel ajándékoztaték-meg. A' főpap mindenkép igyekezett királya figyelmét az ifiú emberre fordítani, 's neki a' fel-ségnél titkos irói hivatalt szerzett. Okos, 's buzgó szolgál-tájával ugy megerősíté magát urának kegyelmében, hogy 1479. György kalocsai érsek holta után ezen jeles méltóság neki adatnék. Mind a' mellett, hogy Mátyást ezutáni cancel-lárja minden szállásra nyert szabad lelküése felől bizonyossá tette, nem csak méltóságát, hanem a' királynak hajlandóságát is fen tartá magának. Corvinus 1484. IV-ik Fridrikkel hadba keveredvén minden meglett korú férjfiara egy aranyból álló adót vetett, mellyből közönséges elégedetlenség származék. Senki se mert a' királynak az iránt ellenvetést tenni, csak Péter, kinek már több szabad beszéde büntelen marada. De akkor nem látszaték, hogy a' király képes volna ellenmondást szivelni. Rettentő haragra gerjedvén feddé-meg Péter viseletének vakmerőségét, 's parancsolá, hogy azonnal az árvai tömlöczbe vitessék. **)

Fogságának végét 6 esztendeig sem eszközölkötte a' fő papoknak 's ország bárójinak minden esedezése is, mig Mátyás végre kevéssel holta előtt kegyesebb érzésektől környékeztetvén a' lealacsonyított szenvedőnek kibocsátása végett parancsolatot adott.

Miután fertály századdal tovább a' hatalmas önkényű uralkodónak utódjai (successor) romlásra buktatták az or-

*) Mai lapunk mellett Árva várának rajzával kedveskedünk.

**) A' rege azt hirteli, hogy a' király Péternek e' szavakkal jele-
 lenté e' rendeltetését: „Arva fuisti, Arva eris, et in Arva morieris.“ Az egész dolog tulajdonképpen csak szójáték, melly az Árva szóból eredett, 's az érsek egykori szegénységére czéloz.

szágot, 's a' távulas keletnek durva népét becsalták, kik rettentő ostromaikat jelesebb városunk kétségbe esett polgárjaik felett csattogtatták, jötevéleg védő hegyek által elrejtetve országunknak ezen szeglete kimélve maradott a' kegyetlen kinzók látogatásától, 's csak messziről nézhette a' sok hazai vérnek szivrepezető elfolyását.

Austriai Ferdinand 's Zápolya Jánosnak a' magyar koronáért folyt harczaik közben Árva, melly az utóbbinak birtoka közepén álla, annak felekezetéhez szított 1528; — **T h ö k e K r i s t ó f** a' várnak kemény 's kegyetlen ura gyakran kivezeté seregeit a' környékbeli barátok 's ellenségeknek (mert egyikét se kimélte) kirablására. Zápolya (1530) Szedletzi Kostka Miklós lengyel hadainak vezérére, hű 's szorgos párthivére bizta, hogy Árva 's más szomszéd várak védeése által a' tartományt hűségében megőrizze, 's a' lengyel országi egybeköttetést ezen részről mindenkor nyitva tartsa. Ébres szemmel figyelmeztetett Kostka minden történetre, mikor hadi szolgálatot nem tett is, 's kémjei által megtudta, hogy több szepesi városok kifáradván a' Zápolyaiak igája alatt (1532.) követséget küldének a' Regensburgban levő Ferdinandhoz, hogy a' nekik rendelendő oltalomért hodolást igérjenek. Noha ez mély titokban tartának, 's a' követek messze kerületre vevék utjokat, még is nyomukra akadt, és Sannenwaldi Minkvitz Miklós luzáti fő kormányzót reá vette, hogy ez azokat elfogatta. Sléziában Pless-nél rohantak reájok az utánok küldött seregek, 's megadásra kényszerítette az árva erős fogságba vitettek, honnan a' lengyel királynak, mint a' szepesi városok zálog-birtokosának és Ferdinandnak, ki Feistritz Miklóst Kostkához különösen ez okból küldötte, közben vetésére, de csak 6 hónap mulva bocsáttattak szabadon. Ezen foglyok között volt ama tudós orvos is Werner György (eperjesi követ), ki ama még most is használható munkája által: „Magyar ország csuda-forrásairól“ a' kül-'s belföldön dicséretesen ismertetett. *(Végzet következik.)*

J E L E S M O N D A S.

Bal sors javai.

Szerencse közt a' virtus nem tenyész;
Bal sors körében érik a' nemes tett,
Ott nyílik út a' fentebb érzeménynek.
Bal sors öléből szállt-fel a' dicső nép

(A' mult időnek hős alakjai)

Kikben kevély volt a' világ; hol ő
Készíti nekünk a' viaskodást,
Ott tör szokatlan pályát láng-erőnk;
Ott vár reánk csillagkoszorú;
Kiszélesül az atóm végtelenre,
'S lesz halhatatlan a' mi volt halandó.

Szeme re.

Szerelem te Proteus alakú érzelem! laptaként játszol te az emberi nemmel! Gyermekeké alkotod az érett korút, viasként hajtogatod a' herost, 's igád alá görbed a' hajthatlan hódító.

Fáy.

Életképe. Csak a' lélek kifejtődése készítheti-el szívünket az élet boldogságának mind elfogadására mind osztogatására. Csak ez viheti keresztül az élet viszontagságain úgy, hogy gyönyörűséggel nézzünk a' multakra, tünődés nélkül a' jövőre, a' jelen pedig helyesen éljünk.

Csak azon embert lehet pallérozottnak tartani, ki az emberiséget más ember-társaiban is szemléli, ezekkel úgy bán, mint atyjafijaival, 's ki valamint szívünkbe, úgy drága vallásunk sz. könyveibe iktatott Isten törvényét tettei által bebizonyítja.

Roglaticzáról Bácsból.

Gnoma. Boldogtalan emberek, kik a' jövőn tuskodván gondolatjokkal a' jelent elmellőzik. A' jelen szülője a' jövőnek, 's ki a' jelent jól használta, a' legszebb jövőnek tette alapját.

Hufeland után L. Amália.

K Ü L Ö N F É L E.

Asszonyi csata. Belgium Ghent városának Sas kapujánál jun. 17-én asszonyi csata történt. A' harcz igen tüzes volt; minden részen mintegy 150 viaskodó amazonok állottak. Ezen botránkoztató jelenetre a' pamut-gyártás ada okot. Egyik felekezet t. i. keveselven a' leszállított munkabért félbe hagyá a' dolgozást: a' másik ellenben folyvást dolgozott. Az előbbi felekezet tehát emerre felboszonkodván megtámadá ezt, 's az ütközetet nagy tüzzel megkezdé.

Borzasztó szokás. A' bengalai kormányzó szék azon tudósításában, mellyet minden esztendőben be szokott a' Calcuttai országgló székhez küldeni, az 1817-ik eszt. lefolyta alatt Bengalának csak a' nagy britanni birtok tartományaiban 706-ra ment azon özvegy asszonyoknak számuk, kik meghalálozott férjeikkel együtt vagy megégettettek, vagy elevenen eltemették. — A' megégetés alkalmatosságával az asszonymak első szülött fija szokta meggyújtani a' fát. Hogy az asszony kinos ordítása ne hallassék, nagy muzsika, és kiáltozás mellett megy véghez a' megégetés. — Ezen borzasztó vallásbeli babonát az Európaiak mindenkép igyekeznek ugyan némelly időtől fogva gátolni, de még egészen ki nem irthatták.

Sz. H. M.

Hogy szeretném én öt érzékemet használni, és hogy nem? Szeretném minél előbb látni a' felépült nemzeti játékszint, a' Budapest közt készült állandó hidat, minden magyar asszonyt, leányt, és férjfit magyar ujság-levelet és könyvet olvasni, 's honosimat nemzeti ruhába öltözve: szeretném hallani mindenféle a' magyar nyelvet, játékszinben az eredeti magyar darabokat, és még azt is; de megvalósulva! — hogy a' Magyar egyet-értő lett; szeretném szagolni a' lelkes hazafiaknak gyujtott tömjént, az egészség-szülő tiszta levegőt, 's a' kereskedés által országunk meggazdagodván, még a' szegényebb házaknál is a' pecsenye szagát; szeretném izlelni inkább csak a' hazai, mint a' külföldi terméseknek, a' tiszta barátság, de még az ártatlan szerelem csókja ízét; szeretném tapintani országunkban a' most sok felé még térdig érő sár, gödör, vagy homok helyett a' jól készített utakat, a' hazai mesterek által készült miveket, és még tele erszényemet is. — Ellenben nem szeretném látni a' nagy lelkű hazafi Grassalkovich herczegtől ajándékozott fundust nemzeti játékszin nélkül sokáig állani; nem szeretném hallani a' hazafiak közt a' visszavonást; nem szeretném szagolni a' háborúnak orrprüszköltető porát; nem szeretném izlelni az áruló csókot; nem szeretném tapintani üres erszényemet, és leány-kérés után a' kosarat.

Sz. H. M.

Népnevelés. Az islandi egyházi codex-ben — mond Mackenzie az ő islandi utazásában — egy a' mint látszik ritka, de felette czélirányos cikkely találatik, melly szerint minden püspök, de alsóbb rendű pap is meghatalmaztatik minden házasság meggátlására, ha az asszony nem tud olvasni. Ezen törvény, melly a' jövő generaciona nézve olly igen hasznos, még most is megvan, de alkalmasint olly pontosan nem teljesítettik, mint hajdan. A' könyvek, mellyek az alsóbb néposztály kezeiben forognak, nagyobb részint vallásos tartalmúak; nagy része ezeknek a' közelebbi múlt két — három században Islandban nyomtatott. Több parochiában vagyon egy kis, a' templomhoz tartozó, könyvgyűjtemény, mellyet akármely familia szabad használatra a' plebanuskóttól elkérhet.

Hasonszó-rejtvény.

Madár vagyok, híres madár
Utánnam még vadász is jár,
'S golyójával ha megdobott
Halalom vár reám legott.

De nem csak én, az ember is,
A' ki gonosztevő 's hamis
Illyen nevet sokszor visel
Mikor a' börtönben hüsel.

P. Szóke-Dencsről.

Előbbi rejtvény: Torma.

Jegyzet. A' folyó hónap elejétől fogva e' lapoknak kijött számait még meg lehet szerezni. Az azokat oajtók ne terheltesse nek mennél előbb irántok rendelést tenni. Tisztelettel kéri ujjolag az alul irtt minden rendű olvasójit, ne terheltesse nek e' példátlan diszes nemzeti folyóiratot, mellynek kiadása nem csak kuzelhetlen költségbe, hanem a' szerkezőnek meg se fizethetlen áldozatjaba kerül, és egyedül hazafisága által eszközöltetik, másoknak is ajánlani 's ország szerite terjeszteni annyival is inkább, minthogy több vett tudósítások szerint hazánk némelly részeiben még nem is ismertetik. A' szerkező.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uii utsza 612.